

1528 Het Nieuwland of Mancia Winterpolder, 1617-1958.

- INLEIDING
- INVENTARIS
- 1 Algemeen
- 2 Notulen
- 3 Bestuur en personeel
- 4 Administratie
- 5 Financiën
- 5.1 Begroting, rekening en bijlagen
- 5.2 Overige stukken
- 6 Omslag
- 7 Eigendommen
- 8 Werken
- 8.1 Dijken en wegen
- 8.2 Waterbeheersing
- 8.3 Watergangen

INLEIDING

1528: INVENTARIS VAN HET ARCHIEF VAN HET NIEUWLAND OF MANCIA WINTERPOLDER, 1617-1958

INLEIDING

De gorzen ten westen van het 'Oudland van Standdaarbuiten' behoorden eveneens aan de Heren van Bergen op Zoom. Toen Jan van Wittem, markies van Bergen op Zoom, tijdens de Tachtigjarige Oorlog de zijde van Spanje koos, nam de Republiek der Verenigde Nederlands Provinciën het markiezaat in beslag en werd het gebied geschonken aan de prins van Oranje. Zodoende kan de domeinraad van de prins in 1609 aan Noël du Bois, wachtmeester van Klundert, toestemming verlenen om de gorzen ten westen van het Oudland voor eigen rekening te voorzien van een winterdijk. Hij mocht het gebied daarna voor 14 jaar, tegen een bepaalde vergoeding, exploiteren.

In 1612 is een kadijk aangelegd: het gebied, voorzover gelegen onder Standdaarbuiten, is spoedig daarna teruggegeven aan de markies van Bergen op Zoom. De dochter van Jan van Wittem, Maria Mancía, verkocht het gors in 1613 aan Jan Aertsz. Buys, burgemeester van Geertruidenberg en aan een aantal andere personen. Deze verplichtten zich om de gronden nog hetzelfde jaar te voorzien van een winterdijk 1). Het gebied was in 1617 427 gemeten groot; in 1670 is er sprake van 442 bunders en 178 roeden en in 1950 was de polder ruim 175 Ha. 2).

De naam van de nieuwe polder is een samenstelling van drie gegevens. Oorspronkelijk heette de polder 'Vrouwe Manciapolder'. Dit duidde op de vroegere eigenares Maria Mancía. In 1628 is er sprake van de 'Vrouwe Mancía Winterpolder'. De toevoeging duidt zeer waarschijnlijk op het onderscheid met de naburige Mancía Zomerpolder. In 1760 komt voor het eerst de benaming 'Nieuwland van Standdaarbuiten' voor, ter onderscheiding van het 'Oudland van Standdaarbuiten'. Wellicht is dit derde element al eerder gebruikt, maar dit is moeilijk te verifiëren, aangezien er weinig stukken van vóór 1760 bewaard zijn gebleven.

Het bestuur bestond in 1617 en later uit de dijkgraaf Francois Slingelant, de gezworene luitenant Slachmeulder en Cornelis Vaillant, gezworene en tevens penningmeester. In 1628 zijn er één dijkgraaf, twee gezworenen en een afzonderlijke secretaris-penningmeester. Deze samenstelling is later de meest gebruikelijke gebleven 3). In 1848 ontstaat het college van stem hebbende ingelanden 4).

De afwatering van de polder geschiedde aanvankelijk door middel van één sluis op de rivier 'De Mooie

Keene'. De sluis was in samenwerking met het bestuur van 'Bloemendaal' gebouwd daar, waar de sloot die het gebied van Standdaarbuiten scheidde van dat van Klundert, uitmondde in de 'Mooie Keene'. 'De landen onder Klundert' droegen bij in de onderhoudskosten van de sluis en de gemeenschappelijke sloot.

Tengevolge van de verlanding van de 'Mooie Keene' in de loop van de 18e eeuw stuitte de afwatering van het Nieuwland en andere polders langs deze rivier op grote moeilijkheden. Op initiatief van de polder 'De Oude Fijnaar' werd de rivier 'De Mooie Keene' voor gezamenlijke rekening van de belanghebbende polders in 1765 afgedamd aan de monding in de rivier 'De Mark en Dintel'. In de dam kwam een sluis. De totale kosten, met in begrip van het uitdiepen van de Mooie Keene, bedroegen bijna f. 60.000.--. In het vervolg droeg het Nieuwland bij in het onderhoud van de sluis met bijbehorende werken. Het beheer daarvan lag in handen van de Oude Fijnaart. In 1802 werd de afwatering van de Mooie Keene verbeterd door de bouw van een watermolen, ook weer in samenwerking met de Oude Fijnaart en anderen. De molen is ca. 1890 vervangen door een stoomgemaal. De moeilijkheden rond de stichting van het gemaal, waarvan al in 1879 sprake was, waren niet gering 5) .

Het stoomgemaal heeft tot na de stormramp van 1953 gefunctioneerd. Dankzij dit gemaal is het Nieuwland toen niet overstroomd. In 1958 is de polder opgeheven en is het gebied opgenomen in het waterschap 'De Striene'.

Archief en inventarisatie

Ook dit archief beruiste in het gemeentehuis van Standdaarbuiten, totdat het in 1974 is overgebracht naar de bewaarplaats van het waterschap De Striene te Fijnaart. Van dit archief hebben alleen enkele rekeningen d.a. 1616-1633 de brand van 1760 overleefd. Dankzij de archieven van nabij gelegen polders konden enige hiaten in de geschiedenis van deze polder worden overbrugd. Voor de vermenging van archief van archiefstukken met die van het 'Oudland van Standdaarbuiten' zie men de inleiding van laatstgenoemde polder.

Ook dit archief is vernietiging van stukken met de grootste voorzichtigheid betracht, omdat door de loop der tijden het archief al deerlijk gehavend is. Na de inventarisatie beslaat het archief bijna 1.5m?.

Aantekeningen:

1. Delahaye, A. 'De polders van het waterschap De Striene'. In Publikaties van het Archivariaat 'Nassau-Brabant' no. 31.
2. Invent nr. 19 en 25.
3. Invent nr. 19 e.v.
4. Invent nr. 7
5. Invent nr. 235-238. Zie ook het eerste deel, blz. 11 en 136.

INVENTARIS

1 Algemeen

p.m. Reglement voor 'Den Lande van Standdaarbuiten', vastgesteld vanwege de Heren van Bergen op Zoom, 1744.

N.B.: Zie archief 1527 Het Oudland, inv nr. 1.

1. Bijzonder reglement voor de polders het 'Oudland en Mancina Winterpolder, gezegd het Nieuwland', 1835. 1 katern.

2. Verordening betreffende de wijze van afkondiging van polderverordeningen, 1879. 1 stuk.

3. Stukken betreffende het bijzonder reglement, (1888) en 1906-1944. 1 omslag.

4. Stukken betreffende het Algemeen Waterschapsreglement voor Noord-Brabant, 1934-1942. 1 omslag.

5. bezwaarschrift tegen de opheffing van het waterschap, 1957. 1 stuk.

N.B. Zie ook archief 1527 Het Oudland, inv nr. 18.

2 Notulen

6-7. Resoluties en notulen van de dijkgraaf en gezworenen, alsook van de (stemgerechtigde) ingelanden, 1761-1883. 1 deel en 1 omslag.

6. 1761 april 8-1819 december 29. (omslag).

N.B. 1. De resoluties van de dijkgraaf en gezworenen betreffen voornamelijk aanbestedingen van onderhouds- en verbeteringswerken.

2. De omslag bevat tevens notulen d.a. 1801 en 1802 van gecombineerde vergadering met de 'Oude Fijnaart' over verbetering van de uitwatering der polders, alsook afschriften van rapporten en correspondentie.

3. De stukken zijn beschadigd.

p.m. 1837, 1840-1845.

N.B.: Zie inv.nr. 18

7. 1846 augustus 14-1883 mei 19

N.B. 1. Het deel bevat tevens afschriften van ingekomen en uitgaande brieven en een lijst van stemgerechtigde ingelanden, d.a. 1848.

2. Het deel is na 1883 voortgezet als brievenboek, 1883 juni 25-1933 april 6.

8-11. Notulen van de stemgerechtigde ingelanden, 1884-1957. 2 delen, 1 omslag en 1 katern.

8. 1884 mei 6-1935 mei 28

N.B. Het deel bevat tevens de notulen van het bestuur van het Oudland, 1946 juli 20-1947 januari 31.

9. 1936 mei 26-1943 april 20. (omslag).

10. 1946 april 24. (katern).

11. 1947 juni 17-1957 april 30.

N.B. het deel bevat tevens notulen van bestuursvergaderingen, 1947 mei 21-1956 maart 6.

p.m. Notulen van de gecombineerde vergadering van de ingelanden van de waterschappen 'Het Oudland van Standdaarbuiten', het 'Nieuwland of Mancina Winterpolder' en de 'Prins Hendrik of Mancina Zomer Polder', betreffende de door de provincie voorgestelde samenvoeging van polders en waterschappen, 1957.

Zie archief 1527 Het Oudland, inv.nr. 18.

3 Bestuur en personeel

p.m. Lijsten van stemgerechtigde ingelanden, 1848 en c.a. 1860.

N.B.: Zie inv nr. 7 en archief 1527 Het Oudland, inv no. 20.

12. Lijsten van stemgerechtigde ingelanden, 1862-1956/57. 1 omslag.

13. Stukken betreffende de bestuursleden, 1834, 1845 en 1900-1949. 1 omslag.

N.B. Betreft tevens de penningmeesters.

14. Stukken betreffende de secretaris-penningmeesters, 1892-1953. 1 omslag.

N.B. Zie ook inv no. 13.

15. Stukken betreffende pensioenen van het personeel, 1923-1959. 1 omslag.

4 Administratie

16. Repertoires van zegelplichtige akten, 1816-1855. 1 omslag.

17. Algemene aanschrijvingen van de provincie, 1821, 1840-1943. 1 omslag.

18. Register van uitgaande stukken, 1834-1846. 1 omslag.

N.B. Het bevat ook stukken van archief 1528 Het Oudland. Het bevat tevens de notulen van gecombineerd bestuursvergaderingen, 1837 april, 1840 februari-september en 1845, april. De stukken zijn ingebonden geweest en zijn door vocht aangetast.

p.m. Afschriften van ingekomen en uitgaande brieven, 1846-1933.

N.B.: Zie inv no. 7 en archief 1527 Het Oudland, inv no.12.

5 Financiën

5.1 Begroting, rekening en bijlagen

19-221. Begroting, rekening en bijlagen, 1616/17-1957/58. omslagen

Toelichting: De rekeningen met de begrotingen en bijlagen zijn per dienstjaar in één omslag verenigd. Aan het slot der rekeningen volgen resoluties over de vaststelling van het dijschot en over uit te voeren (onderhouds) werken. Na 1846 komen dergelijke resoluties niet meer voor. Het dienstjaar 1903/05 loopt van januari 1904-30 juni 1905. De volgende dienstjaren van 1 juli tot 30 juni.

Van Cornelis Vaillant

19. 1616/17

Van de weduwe van Mattheus Egberts

20. 1622-1625

Van Hendrik van den Heuvel

21. 1628

22. 1629

23. 1632

24. 1633

Van Theodorus Louis Drabbe

25. 1760

26. 1761

27. 1762

28. 1763

29. 1764

30. 1765

31. 1766

- 32. 1767
- 33. 1768
- 34. 1769
- 35. 1770
- 36. 1771
- 37. 1772

Van Hendrik Marijnus van Rijssen

- 38. 1773
- 39. 1774
- 40. 1775
- 41. 1776
- 42. 1777
- 43. 1778
- 44. 1779
- 45. 1780
- 46. 1781
- 47. 1782
- 48. 1783
- 49. 1784
- 50. 1785
- 51. 1786
- 52. 1787
- 53. 1788
- 54. 1789
- 55. 1790
- 56. 1791

N.B. Gepresenteerd door Alberdina Sneukelaar, weduwe van H.M. van Rijssen.

Van Jacobus Fredericus Schadden

- 57. 1792
- 58. 1793

Van Willem van Lelyveld van Cingelshouck

- 59. 1794
- 60. 1795
- 61. 1796
- 62. 1797
- 63. 1798
- 64. 1799
- 65. 1800
- 66. 1801
- 67. 1802
- 68. 1803
- 69. 1804
- 70. 1805
- 71. 1806
- 72. 1807
- 73. 1808
- 74. 1809
- 75. 1810

Van Jacobus Fredericus Schadden

- 76. 1811
- 77. 1812

78. 1813
79. 1814
80. 1815
81. 1816
82. 1817
83. 1818
84. 1819
85. 1820
86. 1821
87. 1822
88. 1823
89. 1824
90. 1825
91. 1826
92. 1827
93. 1828
94. 1829
95. 1830
96. 1831
97. 1832
98. 1833
99. 1834
100. 1835

Van Johannes Jacobus van Breda

101. 1836
102. 1837
103. 1838
104. 1839
105. 1840
106. 1841
107. 1842
108. 1843
109. 1844
110. 1845
111. 1846
112. 1847
113. 1848
114. 1849
115. 1850
116. 1851
117. 1852
118. 1853
119. 1854
120. 1855
121. 1856
122. 1857

Van Petrus Cornelis van Campenhout

123. 1858
124. 1859
125. 1880
126. 1861
127. 1882
128. 1863
129. 1864
130. 1865
131. 1866

132. 1867
133. 1868
134. 1869
135. 1870
136. 1871
137. 1872
138. 1873
139. 1874
140. 1875
141. 1876
142. 1877
143. 1878
144. 1879

Van Hubertus Snoeks

145. 1880
146. 1881
147. 1882
148. 1883
149. 1884
150. 1885
151. 1886
152. 1887
153. 1888
154. 1889

Van Petrus Johannes van Rooy

155. 1890
156. 1891
157. 1892
158. 1893
159. 1894
160. 1895
161. 1896
162. 1897
163. 1898
164. 1899
165. 1900
166. 1901
167. 1902
168. 1903
169. 1904/05
170. 1905/06
171. 1906/07
172. 1907/08
173. 1908/09
174. 1909/10
175. 1910/11
176. 1911/12
177. 1912/13
178. 1913/14
179. 1914/15
180. 1915/16
181. 1916/17
182. 1917/18
183. 1918/19
184. 1919/20
185. 1920/21

186. 1921/22
187. 1922/23
188. 1923/24
189. 1924/25
190. 1925/26
191. 1926/27
192. 1927/28
193. 1928/29
194. 1929/30

Van C.A. van Rooy

195. 1930/31
196. 1931/32
197. 1932/33
198. 1933/34
199. 1934/35
200. 1935/36
201. 1936/37
202. 1937/38
203. 1939/39
204. 1939/40
205. 1940/41
206. 1941/42
207. 1942/43
208. 1943/44

Van L. Mol

209. 1944/46
210. 1946/47
211. 1947/48
212. 1948/49
213. 1949/50
214. 1950/51
215. 1951/52
216. 1952/53
217. 1953/54
218. 1954/55
219. 1955/56
220. 1956/57
221. 1957/58

5.2 Overige stukken

222. Verzoek van de raad van Standdaarbuiten om een bijdrage in de kosten van het torentje van het raadhuis, 1854. 1 stuk.

223. Statistieken waterschapsfinanciën, 1898 en 1930-1954. 1 omslag.

224. Processen-verbaal van kasopneming, 1917-1957. 1 omslag.

225. Stukken betreffende de rekening-courant overeenkomst met de Boerenleenbank, 1958. 1 omslag.

6 Omslag

p.m. Besluiten tot vaststelling van het dijkschot, 1617-1846.

N.B.: Zie inv no. 19-111.

226. Brief waarin de penningmeester aan een advocaat in Breda advies vraagt, inzake de invordering van het dijkschot door middel van parate executie; minuut, 1828. 1 stuk.

227. Kohieren van de omslag, 1880-1953/54. 1 omslag.

228-230. Leggers van belastbare percelen, ca. 1840-1942. 2 delen

p.m. ca. 1840.

N.B.: Zie archief 1527 Het Oudland, inv no. 248.228. ca. 1840. (in plano).

229. ca. 1920. (in plano).

230. 1942

p.m. Uittreksel uit de kadastrale tafel van de gemeente Standdaarbuiten, secties A-D, met de eigenaren, zoals op 30 september 1840 geregistreerd, 1841.

N.B.: Zie archief 1527 Het Oudland, inv no. 254.

7 Eigendommen

231. Stukken betreffende de verzekering van eigendommen, 1902 en 1952-1954. 1 omslag.

232. Bekendmaking betreffende de verpachting van de visserij, 1934. 1 stuk.

8 Werken

8.1 Dijken en wegen

233. Stukken betreffende het onderhoud van dijken en wegen, 1853, 1884 en 1924-1941. 1 omslag.

234. Legger van de waterkeringen, 1906. 1 katern.

235. Verzoek van Cornelis Aarden om twee percelen buiten en binnenglooiingen van de Nieuwlandse dijk te mogen gebruiken als bouwland, in plaats van weiland, 1918. 1 stuk.

236. Kadastrale kaart van de Oudlandse dijk; copie, z.d. (ca. 1930). 1 stuk.

8.2 Waterbeheersing

237. Overeenkomst met de polders onder Klundert, over de vernieuwing en het onderhoud van de wachter in de Scheer, gelegen tussen beide polders en het opheffen van die overeenkomst na de afsluiting van de rivier de Mooie Keene; in afschrift van ca. 1769, 1728 en (1769). 1 katern.

N.B. Zie ook archief 1513 waterschap Bloemendaal en Bloemendaal en in uitwatering gecombineerde Polders, inv no. 512.

p.m. Stukken betreffende het onderhoud van de sluis, (1761)-(1800).

N.B.: Zie inv no. 6.

238. Afschriften uit de notulen van het waterschap 'de Oude Fijnaart', voor zover betrekking hebbend op de afsluiting van de rivier de Mooie Keene, 1762-1767. 1 katern.

N.B. Zie archief 1501 waterschap 'De Oude Fijnaart', inv no. 362.

239. Afschriften van de notulen van het waterschap 'De Oude Fijnaart' voor zover betrekking hebbend op de stichting van de Keense watermolen, 1800-1803.

N.B. Zie ook archief 1501 waterschap 'De Oude Fijnaart', inv no. 484-500 en 586.

p.m. Correspondentie over de gezamenlijke uitwatering op de Mooie Keene met de polder 'De Oude Fijnaart', 1801-1802.

N.B.: Zie inv no.6.

240. Rekening van de polder 'De Oude Fijnaart' en het Nieuwland, betreffende de nieuwe watermolen en sluis aan de rivier de Mooie Keene, 1803. 1 katern.

241. Stukken betreffende de bijdrage in de onderhoudskosten van de Scheer door de polders onder Klundert, 1823 en 1829. 1 omslag.

N.B. Zie ook archief 1527 Het Oudland, inv no.284.

p.m. Contracten tussen verschillende polder onder Klundert, Fijnaart en Standdaarbuiten over regelingen van tijdelijke uitwatering, 1828 en 1832.

N.B.: Zie archief 1516 Grote Polder, Zandberg en Nieuwendijk, later genaamd Drie Polders, inv no. 1564.

242. Stukken betreffende het onderhoud van de watermolen en de mogelijke vervanging door een stoomgemaal, in samenwerking met het waterschap 'De Oude Fijnaart', 1863-1883. 1 omslag.

N.B. Zie ook archief 1501 waterschap 'De Oude Fijnaart', inv no. 58.

243. Stukken betreffende de bijdrage door de Domeinen te Klundert in het onderhoud van de sluis en de sluisvliet, 1881-1884 en 1932-1934. 1 omslag.

244. Stukken betreffende de afwatering in samenwerking met het waterschap 'De Mooie Keene', 1916 en 1935-1953. 1 omslag.

8.3 Watergangen

245 en p.m. Bestekken en aanbestedingen van het schouwbaar maken van waterleidingen, 1761-1881. 1 omslag.

p.m. 1761-1807.

N.B.: Zie inv no. 6,19-11.

245. (1826)-1881.

246-248. Leggers der waterleidingen, 1879 en 1910-1911. 3 omslagen.

246. 1879

N.B. Betreft legger A; (waterleidingen, waarvan de loop zich beperkt tot de polder); deze is

genummerd 1-15; no. 12 ontbreekt.

247. 1879

N.B. Betreft legger B; (waterleidingen, waarvan de loop zich niet beperkt tot de polder); deze is genummerd 1-3.

248. 1910-1911

N.B. Betreft legger A, met stukken betreffende de vaststelling; de legger is genummerd 1-2.

249. Stukken betreffende de schouwvoering en het toezicht op de waterleidingen, 1902-1954. 1 omslag.

N.B. Zie ook archief 1527 Het Oudland, inv no. 283.

250. Stukken betreffende de vaststelling van de keur of politieverordening op de waterleidingen, 1911-1948. 1 omslag.

251. Stukken betreffende de verbetering van waterleidingen, 1933-1955. 1 omslag.